

En rapport från
Östsvenska Handelskammaren

Konjunkturrapport Hösten 2023

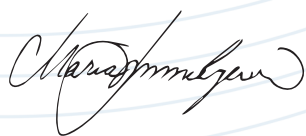
Förord

Östsvenska Handelskammaren är det regionala näringslivets röst och verkar för och av medlemsföretag i Östergötland, Sörmland och Gotland. I olika sammanhang såsom näringslivsråd, nätverk och andra sammankomster i privat eller offentlig regi ombeds Handelskammaren föredra och rapportera om hur näringslivet mår, hur affärerna går, vilka utmaningar som företagen står inför och hur de ser på framtiden. Inte sällan får Handelskammaren representera det regionala näringslivets röst i media.

Det är en viktig funktion och innebär att företrädare för Handelskammaren måste vara uppdaterade på medlemsföretagens verksamheter och planer framåt. I dagliga kontakter och samtal skapas den bilden som kompletterar den generella bilden av svensk och internationell ekonomi och handel.

För att få en färskare och tydligare regional bild genomför Handelskammaren en egen undersökning som resulterar i en konjunkturrapport. Enkäten till våra medlemsföretag, som gick ut i november 2023, har besvarats av nära 250 företag. Frågorna handlar om hur efterfrågan på deras produkter eller tjänster ser ut på kort och lite längre sikt, om de planerar några personalförändringar och hur de ser på utvecklingen framåt både för sina egna verksamheter och för den samlade regionen. Därtill har vi denna gång ställt några extra frågor kring energiförsörjning, hur företagen ser på elprisets utveckling och om de känner någon oro gällande det området.

Baserat på svaren har Handelskammaren sammanställt en konjunkturbarometer. Syftet är att ge en enkel och tydlig överblick av hur det regionala näringslivet mår just nu. För mer detaljer finns rapporten som stöd. Tanken är att mätningarna som ligger till grund för konjunkturrapporten ska ske fortlöpande ett par gånger per år, för att ge Handelskammaren, våra medlemsföretag och dem vi samtalat med aktuell information som går att följa över tid.

Maria Björk Hummelgren
Näringspolitisk chef
Östsvenska Handelskammaren

Om undersökningen

Handelskammarens enkät skickades till cirka 800 medlemsföretag. Nära 250 (249) svar kom in, vilket ger en svarsfrekvens på cirka 30 procent. De svarande bolagen representerar en bredd av branscher och storlek i den östsvenska regionen.

Inledning

Ekonomi och den hotande lågkonjunkturen har varit ett ämne på allas läppar under 2023. När vi går in i 2024 får vi medge att vi är inne i en period med lägre tillväxt och högre inflation än på många år. Även om inflationen ser ut att ha avstannat sin bana uppåt, varpå riksbanken vid det senaste beskedet i slutet på november lämnade styrräntan oförändrad på 4,0 procent, sticker Sverige ut med lägst tillväxt i EU. Företag och hushåll tyngs av såväl högre priser som räntekostnader. Arbetslösheten under året hållits stabil runt 6,5 procent för landet. Med tanke på den kompetensbrist som rått under lång tid, håller företagen hårt i sin personal. Trots det ökade varslen till 68 000 personer – att jämföra med drygt 28 000 förra året.

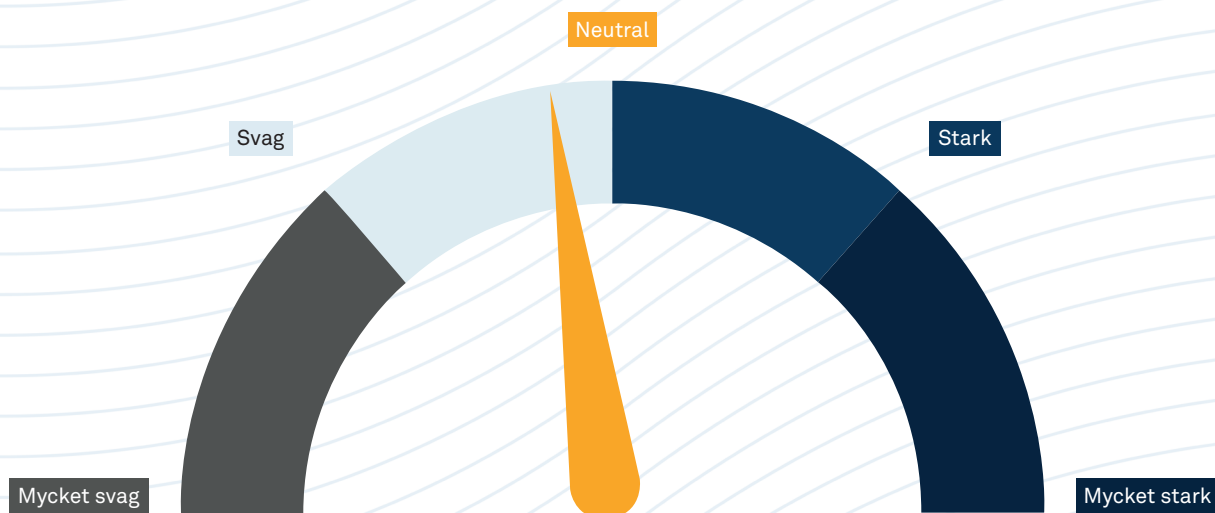
Den svaga svenska kronan påverkar företagens utrikeshandel och det är ingen högoddsare att om ett införande av euron också i Sverige kommer blir en fråga i vårens valrörelse till Europaparlamentet. Även EU:s svar på USA:s Inflation Reduction Act, IRA, med vissa protektionistiska inslag och hur dessa påverkar frihandeln kommer diskuteras. Och självklart hur EU ska verka för att skynda på den nödvändiga gröna omställningen.

Snart har två år passerat sedan Ryssland invaderade Ukraina, dessvärre har inga tecken på eldupphör uppvisats. Det ekonomiska och militära stödet till ukrainarna står också på agendan i valet, liksom påverkan på EU:s ekonomi – också eftersom Ukraina önskar bli medlem på sikt. Energipriserna har hållits stabila under hösten, men nu när vintern och kylan anlant norra Europa ser vi åter tecken på höjningar. Därför har vi också undersökt hur de östsvenska företagen ser på energiförsörjningen för sin egen del.

Konjunkturbarometern

Senhösten 2023 har konjunkturbarometern inte rört sig mycket från vårens mätning, men mätaren visar en smula mer positivt på tre månaders sikt. Höstens undersökning bland Handelskammarens medlemsföretag, där 249 bolag gett sitt utlåtande, ger ett värde på 2,8 (vilket kan jämföras med vårens 2,7).

Barometerns mätare räknas ut genom att varje svarsalternativ ges ett värde mellan 1 och 5 där 5 är mest positivt (t ex kraftigt ökad gällande efterfrågan eller att företagen behöver anställa). Baserat på svaren om efterfrågan, personalsituation samt bedömning av konjunkturen kan ett värde tas fram där 3 är neutralt.

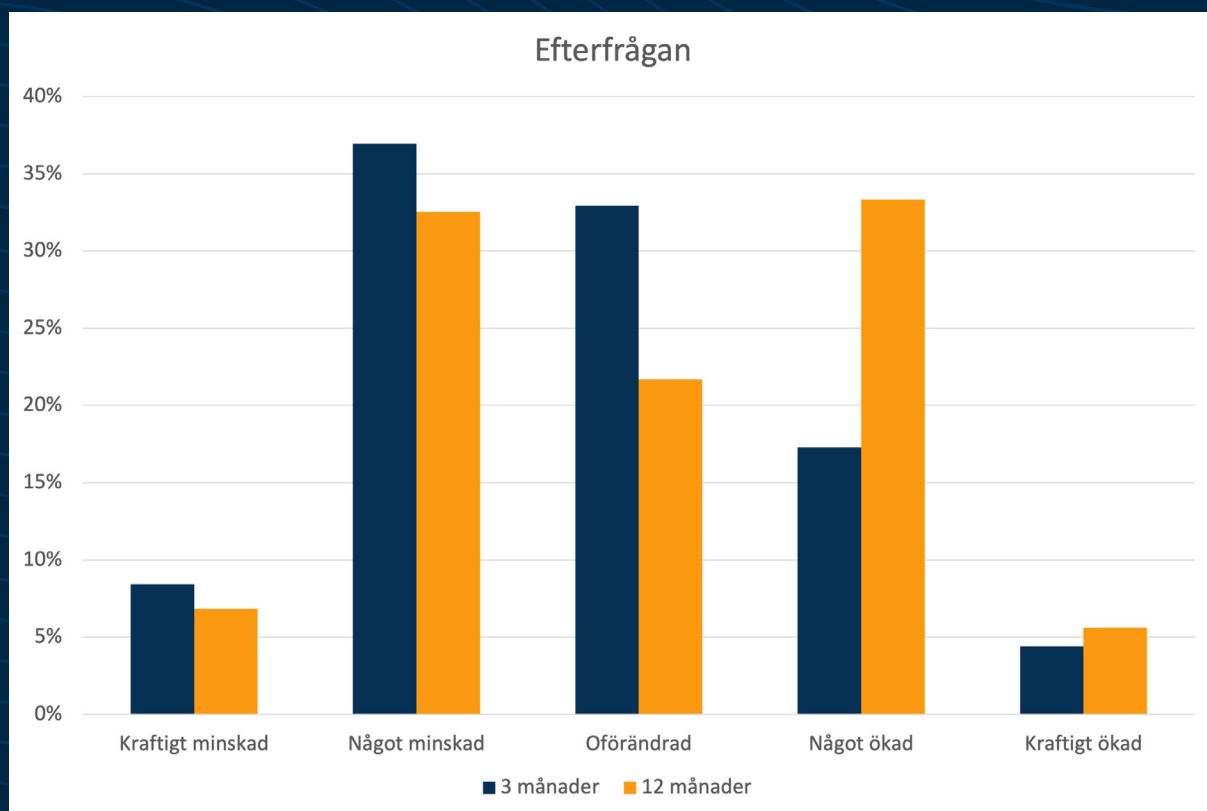

Efterfrågan

En tredjedel av de 250 svarande bolagen ser en oförändrad efterfrågan kommande tre månader. 45 procent spår en minskad (8 procent kraftigt minskad) efterfrågan, medan drygt 20 procent tror att den kommer att gå upp under den närmaste tiden. Skillnaden från mätningen för ett halvår sedan är marginell med några procentenheters pendling mellan de olika alternativen.

På tolv månaders sikt är dock fler företag mer positiva, nära 40 procent ser en ökning i efterfrågan medan de som tror på en minskning sjunker under 40 procentsstrecket.

Jämfört med Handelskammarens mätning i höstas är utsikterna något dystrare gällande efterfrågan. För ett halvår sedan svarade 34 procent av företagen att de spådde en minskad efterfrågan på tre månaders sikt. 20 procent trodde då på en ökad efterfrågan på tre månader och över 30 procent spådde en positiv utveckling på tolv månaders sikt.

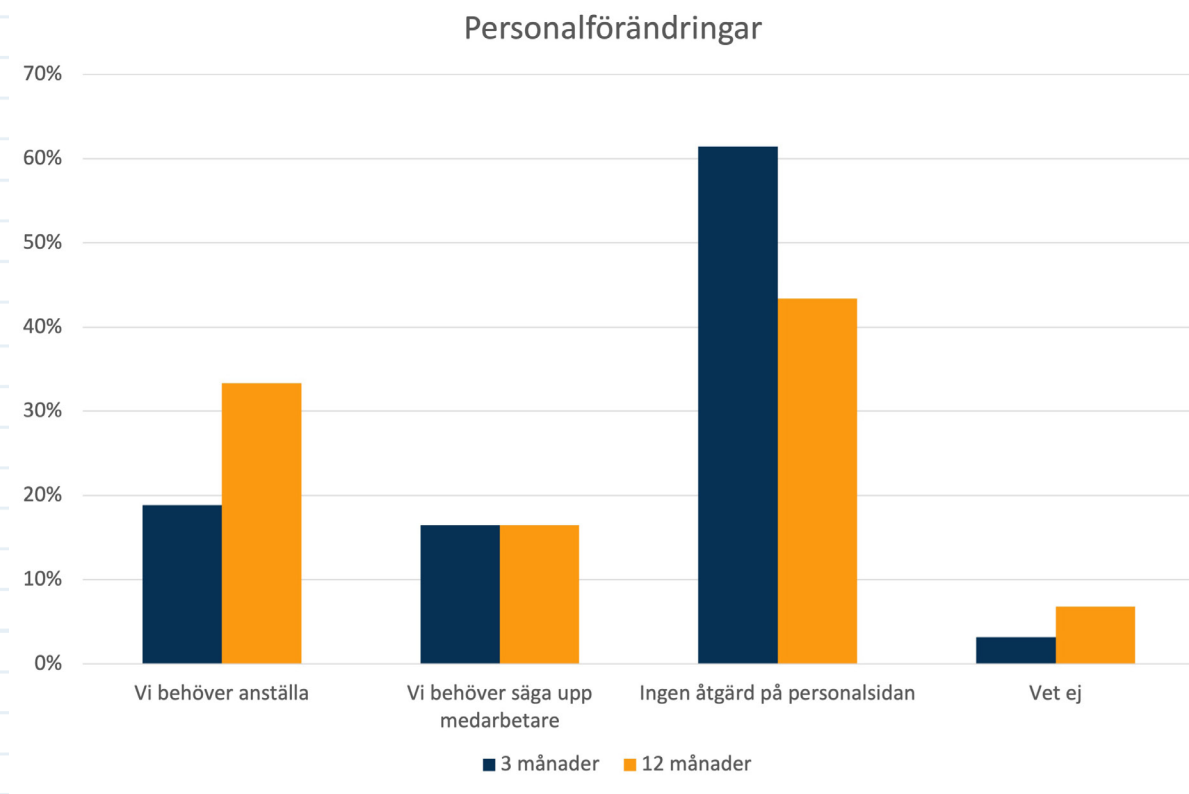

Personal

Varsel och uppsägningar är tydliga konjunkturtecken. Trots nedgången i ekonomi och efterfrågan har det under senaste året varit betydligt fler företag som behöver anställa än som uppger att de behöver säga upp personal. I senhöstens undersökning ser vi dock en minskad skillnad mellan alternativen. På tre månaders sikt säger 19 procent av de svarande att de vill anställa, medan 16 procent behöver säga upp medarbetare.

På tolv månaders sikt tycks dock fler företag, en tredjedel av de svarande närmare bestämt, behöva anställa. Det rör sig om ett 40-tal företag som på kort sikt avvaktar men som på ett års sikt behöver ta steget och utöka sin personalstyrka. Teknik, IT och digitalisering samt produktion är de områden där medarbetare främst eftersöks. Även försäljning och marknadsföring/kommunikation letar flera företag personal.

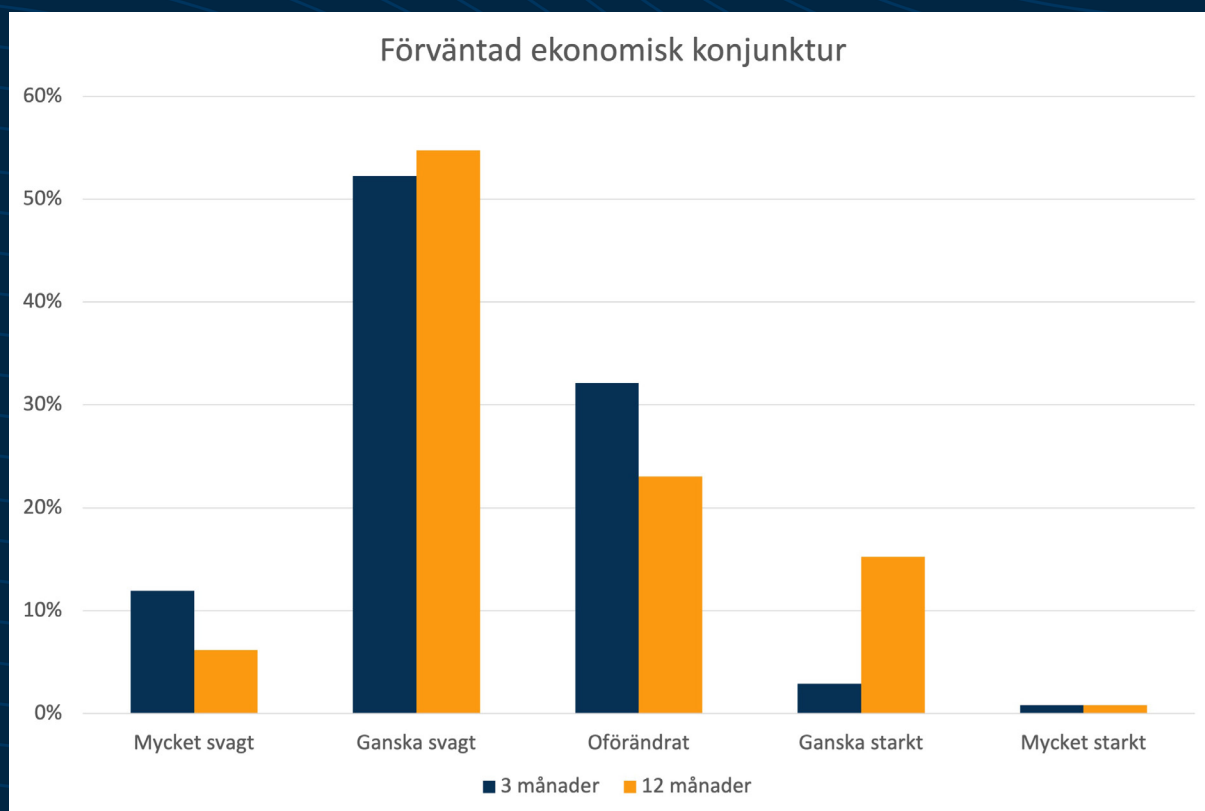
Bland de företag som uppger att de behöver säga upp medarbetare är det främst inom produktion, följt av administration och försäljning/marknad/kommunikation.

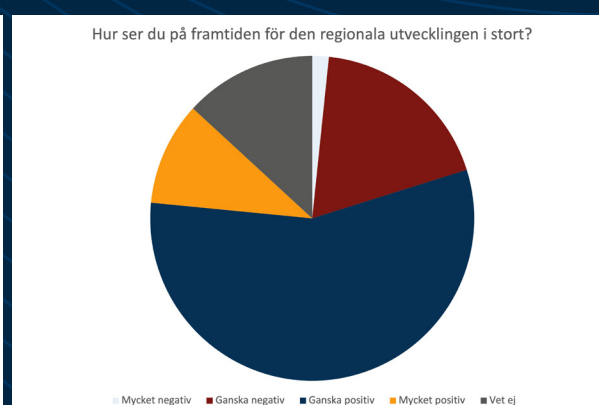
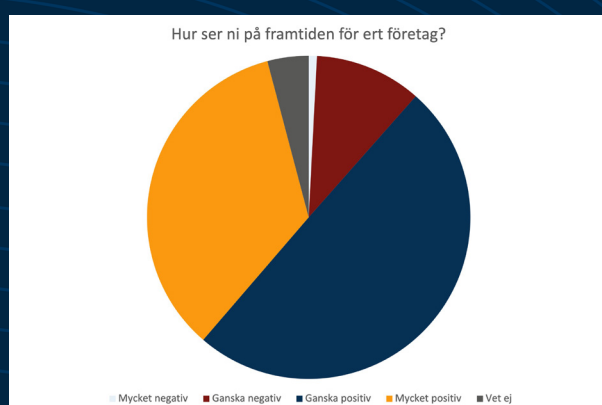
Konjunkturutveckling

Företagen i den östsvenska regionen spår en svag konjunkturutveckling på kort sikt. Drygt 60 procent av de svarande i Handelskammarens undersökning tror att konjunkturen utvecklas svagt eller mycket svagt. Färre än 10 bolag (3 procent) spår en uppgång i konjunkturen. På tolv månaders sikt ljusnar bilden något då cirka 16 procent ser en

konjunkturutveckling. Framför allt tycks de företag som spår en oförändrad konjunktur på kort sikt spå en vändning på ett års sikt.

Gällande tron på den egna verksamheten är de östsvenska företagen vanan trogen – den är stark. Hälften är ganska positiva och 35 procent är mycket positiva. Färre än 30 bolag ser negativt på sin egen framtid.

Stark tro på regionen – men förbättringspotential finns

Också framtidstron på regionen vi verkar i är fortsatt stark, nära 70 procent ser positivt på regionens utveckling medan 20 procent är negativa. Industrin är något mer negativ även om över 50 procent av branschföretagen är positiva till regionens utveckling.

POSITIV

Positiva faktorer som lyfts fram är regionens diversifierade näringsliv och marknad med sunda affärsmodeller samt den starka industrin och innovationskraften. Det regionala entreprenörskapet och lösningsorienteringen hos företagen, lyfts fram.

I fritextsvaren lyfts Ostlänken och de tillväxtmöjligheter som de nya dubbelspåren förväntas inbringa i form av affärer, investeringar och regionförstoring fram av många svarande.

” Ostlänken kommer förhoppningsvis påbörjas och skapa affärsmöjligheter.

– Byggföretag

Att flera stora företag inom energi, försvar och produktion såsom Siemens Energy, Saab och Toyota jämte Linköpings universitet finns i vår region, framförs som viktiga styrkor. Också att det är en stabil region med ett bra läge, mycket kunskap och kvalificerad kompetens.

” Mixen av branscher och den innovationskraft som finns,. Möjligheten att lägga en bra grund för Ostlänken ska vi passa på att göra nu när arbetskraft finns att tillgå.

– Företag inom ekonomi/finnas/juridik/försäkring

” Stabil region, kvalificerad personal, mycket kunskap och bra läge.

– Industriföretag

NEGATIV

Den ökade brottsligheten och otryggheten oroar, liksom ett stort utanförskap. Flera framför allt mindre företag efterfrågar mer lyhördhet, fokus och bättre ledarskap från kommunalt håll. Önskemål på mer samverkan mellan Handelskammaren, universitetet, kommunerna och andra intresseorganisationer framförs också. I synnerhet lyfts samarbete mellan de största kommunerna Norrköping och Linköping fram. God infrastruktur och pendlingsmöjligheter mellan kommunerna sägs vara mycket viktigt.

Satsning på kombinationen innovationsteknik och industri är ett önskemål och att regionen nyttjade sitt strategiska läge mellan Stockholm och Småland bättre.

Bättre dialog mellan kommunen och företagen önskas. Tillgång till byggbar mark liksom relevant kompetens lyfts också.

- ” Positiv i grunden, men är lite orolig. Oroad över samverkan i regionen
– Fastighets/renehållningsbolag
- ” Man måste se Norrköping och Linköping som ett och samverka PÅ RIKTIGT. Infrastruktur och pendlingsmöjligheter jätteviktigt. Kanske måste staten ingripa.
– Bolag inom kommunikation/PR

Byggbranschens läge framhålls av flera svarande som extra akut, och önskemål lyfta om en ökad byggnationen i regionen.

Skillnader i bransch och storlek?

Inom industrin verkar de flesta se en oförändrad efterfrågan på kort sikt, några ser en något minskad medan andra något ökad efterfrågan. På lite längre sikt ser fler en ökad efterfrågan. Majoriteten ser inget behov av åtgärder på personalsidan på tre månaders sikt. Drygt 20 procent anger istället att de behöver anställa, medan 16 procent måste säga upp medarbetare. På tolv månaders sikt anger dock dubbelt så många, nära 40 procent, inom industrin att de behöver anställa medan 37 procent inte gör några åtgärder kommande året.

Industrin spår en ganska svag ekonomisk utveckling, samtidigt som den har en stark tro till de egna verksamheterna. 85 procent ser ganska eller mycket positivt på sin egen framtid.

En bransch som gått bra under de senaste åren är IT- och teknik. Kommande tre månader spår drygt 40 procent av bolagen här fortsatt en viss ökad efterfrågan medan cirka 35 procent ser en minskning. På ett års sikt ser dock 60 procent att efterfrågan ökar och de som spår en minskning sjunker till 20 procent. Siffrorna hänger samman med att över 75 procent av bolagen i IT- och teknikbranschen uppger att de under det kommande året behöver anställa.

En bransch som sticker ut är bygg/anläggning/arkitektur där hälften av de svarande bolagen ser en minskad eller kraftigt minskad efterfrågan på tre månaders sikt. På ett års sikt spår dock 25 procent en vändning och en något ökad efterfrågan igen. 60 procent kommer därmed inte göra några åtgärder på personalsidan på kort sikt, medan 30 procent behöver säga upp medarbetare, främst inom produktion. Drygt 20 procent av bolagen ser negativt på sin egen framtid medan 75 procent alltså har en positiv inställning.

Bland de mindre bolagen med upp till 20 anställda ser knappt 40 procent att efterfrågan är oförändrad på tre månaders sikt, och lika många en minskad sådan. 20 procent av småbolagen som svarat på enkäten ser spår således en ökad efterfrågan på kort sikt. På 12 månaders sikt är fler positiva och drygt 40 procent av de mindre bolagen spår en ökad efterfrågan på deras produkter/tjänster medan de som spår en minskning sjunker till 30 procent.

De allra flesta, 68 procent, av de mindre bolagen planerar inga personalförändringar kommande tre månader. 17 procent anger att de vill anställa och 12 procent behöver säga upp medarbetare. Den senare siffran sjunker till 7 procent på 12 månaders sikt och

då behöver fler, 35 procent, anställa medan 50 procent inte tänker sig några åtgärder på personalsidan.

Gällande konjunkturutveckling skiljer sig inte de mindre bolagens analys från andra. Också de mindre bolagen har generellt sett en stark tro på sina verksamheter, bara 9 procent ser negativt på framtiden. Osäkerheten kring den regionala utvecklingen är något större bland småbolagen, men den övervägande majoriteten (65 procent) är positiva och lyfter fram olika typer av samverkan mellan aktörer som viktiga.

Bland regionens största bolag med över 100 anställda anger 45 procent att de ser en minskad efterfrågan på deras produkter/tjänster kommande tre månader. Den andelen sjunker till knappt 40 procent på ett års sikt, och lika många spår en ökad efterfrågan jämfört med bara 14 procent på tre månaders sikt.

På personalsidan planerar hälften av de största bolagen inga personalförändringar. 25 procent behöver dock säga upp medarbetare medan 21 procent vill anställa på kort sikt. På ett års sikt behöver fler, 35 procent, anställa. De större bolagen spår, precis som övriga, en svag konjunkturutveckling på kort sikt medan något fler tror att det vänder på ett år. Drygt 20 procent tror på en ganska stark utveckling på 12 månaders sikt medan 53 procent ser en fortsatt svag konjunktur. 90 procent av de stora bolagen ser ljust på framtiden för sin egen verksamhet och 84 procent ser positivt på den regionala utvecklingen.

Hur oroliga är företagen för elpriset?

Under slutet av 2022 och inledningen av 2023 var den drastiska elprisutvecklingen på allas läppar. Därtill har det de senaste åren funnits en oro och faktiskt frustration över effektbrist och bristande elförsörjning. Hur ser läget ut ett år senare, är företagen alltjämt bekymrade? I Handelskammarens undersökning svarar 40 procent av de tillfrågade företagen att de är oroliga för elprisets utveckling, medan 60 procent inte är det. Oron för prisbilden har med andra ord minskat. När Handelskammaren under 2022 undersökte företagens bild av elmarknaden, uppgav drygt 80 procent av 200 tillfrågade bolag att de var oroliga för prisutvecklingen och 44 procent att verksamheten påverkats av pris och tillgång på el.

Anledningar till det lugnare tillståndet anger företagen är exempelvis bundna avtal, att verksamheten inte är så elintensiv alternativt att läget anses vara mer stabilt än förra året. För företag beroende av mycket el kvarstår dock oron samt de stora svängningarna kopplat till väderlek och importbehov.

22 procent av de svarande företagen anger att de drabbats negativt av tillgången och priset på el, varav merparten av dessa fått se lönsamheten minska och några har till och med

tvingats säga upp medarbetare som en följd. Andra medger att viss utveckling, investeringar och/eller anställningar fått stoppas eller skjutas upp. Flera har också energieffektiviserat samt dragit ner på andra omkostnader för att möta elprisutvecklingen. Många företag anger också att även om man inte är orolig för egen del, så ser man indirekt hos sina kunder att de drabbas av höga elpriser och inte kan investera i samma omfattning.

” Nya förutsättningar och ett högt elpris påverkar företagets pris och sämre konkurrenskraft mot utländsk tillverkning.

– Industriföretag

” Det finns ingen övergripande plan nationellt för hur elfrågan ska lösas [...] Vi ser ingen verkstad vare sig nationellt eller kommunalt och saken blir inte bättre med hopplöst byråkratiska och långa tillståndsprocesser.

– Industriföretag

I fritextsvar kan utläsas att det som oroar företagen allra mest framåt alltjämt är bristen på kompetens.

” Kompetensbristen på yrkesarbetare är det ojämförligt största hotet. Övriga frågor går att hantera, men osäkerhet där gör allt tungarbetat.

– Industriföretag

” Kompetensbrist - litet intresse för teknik och produktion. För få som söker sig till Industriprogram och andra tekniska utbildningar.

– Industriföretag

De högra räntorna, inflationen minskad och investeringsförmåga oroar förstås många företag. En farhåga som många ger uttryck för är att lågkonjunkturen ska bli långdragen. Även den svaga svenska kronan, global obalans och protektionistiska strömningar bekymrar företagen.

” Vi levererar till entreprenör och bygghandel så är ju den låga byggnationen i landet som oroar mest. Men vi ser också brister när det gäller att hitta personal med rätt kompetens.

– Bygg/anläggningsföretag

” Kompetensbrist och ränteläget, vilket gör att företag som vi säljer till inte vill investera.

– IT/teknik-företag

Även den förda politiken skapar oro inom näringslivet.

” Finns ingen linje i regeringens uttalande när det gäller industrin.

– Industriföretag

Slutsatser

Baserat på resultatet av Handelskammarens undersökning senhösten 2023, spår de östsvenska företagen en svag konjunkturutveckling kommande år som vänder mot slutet av 2024. Konjunkturbarometern landar på 2,8 (där 3 är neutralt), vilket kan jämföras med vårens 2,7 och förra höstens 2,2. Barometern visar högre tryck tack vare den starka viljan och förmågan att behålla samt anställa personal. Hade barometern endast baserats på efterfrågetrycket hade den landat på 2,7.

Fler företag uppger att de behöver säga upp medarbetare – det har ökat från vårens blygsamma 5 procent till senhöstens 16 procent. På ett års sikt anger en tredjedel att de behöver anställa och främst inom IT/teknik, produktion samt försäljning och marknadsföring. Intressant är att de företag som behöver säga upp medarbetare anger det främst på produktionssidan men även inom försäljning/marknadsföring, vilket skulle kunna betyda goda nyheter för de som blir av med jobbet för förutsättningar att hitta ett nytt – och medföra viss rörlighet på arbetsmarknaden. Samtidigt kan det krävas vidareutbildning, vilket det offentliga och utbildningssektorn i synnerhet gör klokt i att hålla ögonen på.

Gällande konjunkturutvecklingen är företagen mindre negativa nu än under våren 2023. Då trodde fler på en ganska eller mycket svag konjunktur framåt. På ett års sikt spådde 11 procent under våren på en starkare utveckling, under hösten hade den andelen ökat till 16 procent, vilket kan tyda på att fler av de östsvenska företagen ser ljuset i tunneln.

Synen på den egna verksamheten är alltså stark, men gällande regionens utveckling har tron på den backat något. Under våren 2023 var nära 70 procent positiva, en siffra som på senhösten sjunkit till 66 procent och de negativa har ökat från 17 till 20 procent. Övriga 13 procent är osäkra. Inga jätteförändringar, men ändå något att uppmärksamma och fundera över. I fritextsvaren kan vi utläsa att många företag efterfrågar bättre samarbete mellan offentliga aktörer samt med de privata. Ostlänken är ett ypperligt exempel på när regioner och kommuner hållit ihop med det privata och vunnit framgång.

Bygg och anläggning är inte bara en bransch som fått statuera exempel för lågkonjunkturen och där marknaden tvärstannat, den påverkar också många andra branscher. När byggnationen i regionen och landet är låg, påverkar det konjunkturen i stort – och tvärtom. Många bolag i flera branscher sätter hög tilltro till Ostlänkens skjuts i tillväxten, vilket är ett viktigt medskick inte minst till det offentliga: se till att dubbelspåren byggs i tid. Därtill visar det på hur viktigt det är med visioner och strategier för en region för att ge företag såväl framtidstro som handlingskraft.

Oron för elprisutveckling tycks inte lika stor som för ett år sedan, vilket förstås hänger samman med att priserna är mycket lägre. Med det sagt är energiförsörjningen en nöt som måste knäckas, inte minst i södra Sverige måste elproduktionen upp – särskilt med tanke på den gröna omställningen.